

Dynamika i harmonika

Scenariusz lekcji dla szkół podstawowych

Materiały:

- laptop z podłączonymi głośnikami i dostępem do Internetu;
- rzutnik multimedialny;
- nagrania:
- Mikołaj z Radomia – [Magnificat](#)

Wykonawcy:

Ars Nova

Jacek Urbaniak – kierownik artystyczny

Producent: Polskie Radio

- Wolfgang Amadeusz Mozart [Koncert fortepianowy C–dur KV 467](#)

Wykonawcy:

Fou Ts'ong – fortepian, dyrygent

Sinfonia Varsovia

Producent: Polskie Radio

- Iannis Xenakis [Metastasis](#)

Wykonawcy:

Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Krakowskiej

Andrzej Markowski – dyrygent

Producent: Polskie Radio

- prezentacja „Elementy dzieła muzycznego – dynamika i harmonika”;
- karta pracy: dynamika;
- ilustracje:
- [wzmacniacz](#)
- strony:

www.virtualpiano.net

www.gimnastykasluchu.pl

Metody nauczania:

- pogadanka
- pokaz
- ćwiczenia.

Formy:

- praca indywidualna
- praca zbiorowa.

Przebieg lekcji:

1. Faza wstępna

- Powitanie
- Sprawdzenie obecności
- Podanie tematu lekcji.

2. Faza realizacyjna

- Wprowadzenie dotyczące elementów dzieła muzycznego. Do elementów dzieła muzycznego zaliczamy: melodykę, rytmikę, harmonikę, agogikę, artykulację, dynamikę i kolorystykę. Wszystkie te elementy współdziałają ze sobą, tworząc dzieło muzyczne.
- Elementem, który decyduje o sile dźwięku, jest DYNAMIKA.
- Z języka gr. *dynamikós* oznacza posiadający siłę. Większość instrumentów muzycznych cechuje się możliwościami wydobycia dźwięków o zróżnicowanej głośności. Na oznaczenie dynamiki stosujemy słowne określenia w języku włoskim.

Podstawowe oznaczenia dynamiczne to:

pp – *pianissimo* – bardzo cicho;
p – *piano* – cicho;
mp – *mezzo piano* – (czyt. mezzo piano) średnio cicho;
mf – *mezzo forte* – (czyt. mezzo forte) średnio głośno;
f – *forte* – głośno;
ff – *fortissimo* – bardzo głośno.

- Zmiany natężenia dźwięku oznacza się w sposób następujący:

crescendo (cresc.) – wzmacniając, coraz głośniej;

decrescendo (decresc.) – osłabiając, coraz ciszej;

diminuendo (dim. lub dimin.) – stopniowo coraz ciszej.

Można stosować również oznaczenia graficzne (< i >).

Nauczyciel rozdaje skserowane notatki z lekcji – oznaczenia dynamiczne (Karta pracy: dynamika) i prosi o wklejenie do zeszytu.

- Nauczyciel prosi uczniów, aby spróbowali zaśpiewać melodię na sylabie „da”:

W razie potrzeby można odtworzyć linię melodyczną, klikając w ikonę głośnika. Następnie nauczyciel pyta uczniów, czy znają nazwy solmizacyjne tych dźwięków. Nauczyciel może przypomnieć, że pierwszym dźwiękiem jest „do”. Wspólnie próbują odczytać kolejne dźwięki i w końcu zaśpiewać. Można też zagrać tę melodię na dowolnym instrumencie lub skorzystać z virtual piano:

www.virtualpiano.net

www.gimnastykasluchu.pl

do do do do do do do do re mi re do do re mi re do sol sol sol sol sol sol do do

- W drugiej kolejności nauczyciel prosi o wykonanie melodii w dynamice *piano* (pierwsze 4 takty) i *forte* (kolejne 4 takty). Można klasę podzielić na grupy i sprawdzić, która grupa lepiej zrealizowała dynamikę.

do do do do do do do do re mi re do do re mi re do sol sol sol sol sol sol do do

p *f*

- Następnie na przykładzie tej samej melodii nauczyciel zaleca uczniom wykonać *crescendo*:

do do do do do do do do re mi re do do re mi re do sol sol sol sol sol sol do do

p *f*

- Kolejnym krokiem jest podział klasy na dwa zespoły. Nauczyciel zapoznaje uczniów z terminem „kanon” – utwór, w którym wszystkie głosy śpiewają lub grają tę samą melodię, zaczynając w innym czasie. Pierwsza grupa zaczyna śpiewać melodię od początku i gdy dojedzie do końca czwartego taktu, grupa druga zaczyna śpiewać też od początku (cyfry 1 i 2). Ważne jest, aby obydwie grupy śpiewały równo, w jednym tempie. Melodię można powtórzyć dowolną ilość razy.

1. 2.

do do do do do do do do re mi re do do re mi re do sol sol sol sol sol sol do do

- W klasach, w których jest to możliwe, można wydzielić cztery grupy – głosy. Wejścia melodii następują co dwa takty:

1. 2. 3. 4.

do do do do do do do do re mi re do do re mi re do sol sol sol sol sol sol do do

- Dzięki śpiewaniu w kanonie powstaje bardzo prosta wielogłosowość i współbrzmienia. Uporządkowanie współbrzmień w utworze to inaczej harmonia lub HARMONIKA.
- Ze względu na rozwój historyczny możemy wyróżnić harmonikę:

- modalną
- funkcyjną
- sonorystyczną.

- **Harmonika modalna** jest najstarsza, obowiązywała od IX do XVI w. Opierała się na skalach modalnych (kościelnych). Brzmienie utworów napisanych w tej harmonice może kojarzyć się z muzyką dawną. Jako przykład nauczyciel demonstruje nagranie:

- **Harmonika funkcyjna** opiera się na skali durowej i molowej. Większość utworów, które można usłyszeć w radio, telewizji, jest napisana w tej harmonice. Przykładem jest nagranie utworu klasycznego:

– Wolfgang Amadeusz Mozart [Koncert fortepianowy C–dur KV 467](#)

- Ostatni rodzaj harmoniki to **harmonika sonorystyczna**. Występuje w muzyce współczesnej, współbrzmienia zestawiane są swobodnie. Dominują dysonanse, czyli interwały brzmiące niezgodnie. Nauczyciel demonstruje nagranie utworu XX-wiecznego:

– Iannis Xenakis [Metastasis](#)

3. Faza podsumowująca

- Utrwalenie wiadomości na temat dynamiki. Nauczyciel wyświetla slajd z nazwami włoskimi. Wybiera jednego ucznia (ochotnika) i prosi o przetłumaczenie określeń dynamicznych. Uczeń musi zdążyć odpowiedzieć, zanim słowa znikną. Zanikanie wyrazu oraz pojawienie się odpowiedzi uruchamia kliknięcie myszką.

Katarzyna Broj

Załączniki:

1) Prezentacja - do pobrania [tutaj](#)

2) Karta pracy - do pobrania [tutaj](#)